

LIFE ARTINA AFTER-LIFE PLAN

Ožujak 2024

LIFE Artina (LIFE 17 NAT/HR/000594)
Seabird Conservation Network in the Adriatic

LIFE ARTINA AFTER-LIFE PLAN

Izveštaj pripremili:	Udruga Biom, Udruga Sunce i JU Park prirode Lastovsko otočje
Kontakt:	info@biom.hr
Izveštaj napisan:	Ožuak 2024
Podaci o projektu	
Lokacija:	Hrvatska & Malta
Početak projekta:	01/09/2018
Završetak projekta:	31/12/2023
Ukupni budžet:	€ 1,921,387
EU sufinanciranje:	€ 1,152,832
(%) prihvatljivih troškova:	60 %
Podaci o provoditelju	
Ime provoditelja:	Udruga BIOM
Kontakt osoba:	Dries Engelen
Adresa:	Čazmanska 2, HR-10000 Zagreb, Hrvatska
Telefon:	+385 1 5515 324
E-mail:	life@biom.hr
Web stranica projekta:	www.lifeartina.eu

Preporučeni način citiranja: LIFE Artina After-LIFE plan, 2024, Hrvatska. LIFE Artina (LIFE 17 NAT/HR/000594) izvještaj za aktivnost F3. Udruga Biom (BirdLife Hrvatska). 18 pp.

Ovo izješće je dio aktivnosti F.3: Izrada After-LIFE plana

Sadržaj

UVOD	1
Projektni ciljevi i postignuća	1
Svrha ovog dokumenta	1
ODRŽIVOST PROJEKTNIH REZULTATA	2
Novi proglašeni morski POP-ovi	2
Buduće aktivnosti projektnih partnera	4
Udruga Biom	4
Javna ustanova Park prirode “Lastovsko otočje”	4
Udruga Sunce	9
Akcijski program u razdoblju nakon završetka LIFE projekta.	10
DISEMINACIJA I KOMUNIKACIJA.....	18

UVOD

Projekt **LIFE Artina** bio je prva opsežna inicijativa u Hrvatskoj posvećena proučavanju i zaštiti tri ugrožene vrste morskih ptica u središnjem Jadranu:

- **Gregula** (*Puffinus yelkouan*)
- **Sredozemni galeb** (*Larus audouinii*)
- **Kaukal** (*Calonectris diomedea*)

Projekt se provodio u dvama područja značajnim za očuvanje ptica (POP): "Lastovsko otočje" i "Pučinski otoci", koja su zaštićena prema EU Direktivi o pticama. Osim toga, "Lastovsko otočje" ima dodatni status Parka prirode, što mu osigurava dodatnu nacionalnu zaštitu.

Iako Hrvatska ima razvijenu mrežu zaštićenih područja, samo 3,29% njenog morskog teritorija službeno je prepoznato kao važno za morske ptice. Trenutna zaštita uglavnom obuhvaća gnijezdilišta, dok su ključna hranilišta i migracijska područja izvan obuhvata zaštite. Cilj ovog projekta bio je popuniti te nedostatke u znanju i poduzeti prve korake prema dugoročnoj zaštiti morskih ptica u Jadranu.

Projektne ciljevi i postignuća

Projekt LIFE Artina imao je sljedeće ciljeve:

- **Identificirati nova morska POP područja** u južnoj Hrvatskoj za sredozemnog galeba, kaukala i gregulu.
- **Razumjeti i procijeniti ključne prijetnje** koje utječu na populacije morskih ptica na kopnu i moru te definirati mjere za njihovo smanjenje.
- **Ukloniti invazivne vrste**, posebno **crnog štakora** (*Rattus rattus*), koji negativno utječe na kolonije gniježđenja kaukala i gregule, te kontrolirati populaciju **galeba klaukavca** (*Larus michahellis*) na gnijezdilištima sredozemnog galeba.

Ovo je bio prvi put da su ove tri vrste morskih ptica sustavno proučavane u Hrvatskoj, što je značajno unaprijedilo znanje o njihovoj distribuciji, populacijskim trendovima i prijetnjama.

Tijekom pet godina provedena su opsežna terenska istraživanja, pri čemu su prikupljeni ključni podaci o populacijama i identificirane prioritetne lokacije za zaštitu. Kao rezultat toga, provedene su ciljane mjere zaštite, što je dovelo do povećanja uspješnosti gniježđenja za kaukala i gregulu u SPA području "Lastovsko otočje". Osim toga, upravljanje invazivnim vrstama pomoglo je u osiguravanju ključnih gnijezdilišta, dok su rezultati istraživanja izravno doveli do proglašenja prvih morskih SPA područja u Hrvatskoj, osiguravajući dugoročnu zaštitu područja važnih za hranjenje i odmor morskih ptica.

Svrha ovog dokumenta

Ovaj dokument prikazuje kako će se **rezultati projekta LIFE Artina**:

- **Održati** kroz buduće inicijative za očuvanje prirode.
- **Komunicirati** relevantnim dionicima.
- **Diseminirati** kako bi se maksimizirao utjecaj i promovirala najbolja praksa u očuvanju morskih ptica.

ODRŽIVOST PROJEKTNIH REZULTATA

Kako bi se održali stabilni populacijski trendovi, konzervacijske mjere ne mogu prestati završetkom projekta, budući da ove vrste zahtijevaju kontinuirano upravljanje.

Održivost aktivnosti provedenih u okviru LIFE Artina projekta bila je ključni prioritet za sve uključene dionike. Na završnom sastanku Upravnog odbora projekta, projektni partneri su se sastali s predstavnicima Ministarstva kako bi raspravili i definirali sljedeće korake za osiguranje dugoročnog učinka projektnih rezultata. Tijekom sastanka jasno su definirane uloge i odgovornosti svakog partnera, naglašavajući potrebu za zajedničkim djelovanjem u očuvanju napora pokrenutih projektom. Ova zajednička predanost predstavlja čvrst temelj za nastavak i proširenje aktivnosti i nakon završetka projekta.

Za održivost rezultata projekta ključno je zadržati postignuti zamah i nastaviti uključivati sve relevantne dionike u zajednički napor za očuvanje povoljnog stanja projektnih područja te daljnje širenje aktivnosti na druge ključne lokalitete.

Održivost rezultata projekta osigurati će se kroz:

- **Novo proglašena morska POP područja**
- **Buduće aktivnosti projektnih partnera**

Novi proglašeni morski POP-ovi

Jedan od glavnih ciljeva LIFE Artina projekta bio je identificirati morska POP područja u hrvatskom dijelu Jadrana kako bi se osigurala važna hranilišta i odmorišta za ciljane vrste morskih ptica. Kao rezultat praćenja više od 40 gregula, 40 kaukala i 25 sredozemnih galebova, kao i provedbe transekata na moru oko POP područja "Lastovsko otočje", proglašeno je 6 novih morskih IBA područja¹, dok su granice 2 postojeća područja revidirane. Ova novo proglašena područja (Tablica 1.) dostavljena su Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja te su trenutno u postupku uključivanja u postojeću mrežu POP područja u Hrvatskoj, u sklopu inicijative 30 by 30.

---

¹ Zec, M., Engelen, D., Handley, J. & Rajković, Ž. 2023. IBA identification for seabirds in Croatia: supporting designation of marine SPAs. LIFE Artina (LIFE 17 NAT/HR/000594) report for actions C5 and E1. Association Biom (BirdLife Croatia). 21 pp. lifeartina.eu/wp-content/uploads/2023/08/ARTINA_E1_IBA-identification-for-seabirds-in-Croatia-supporting-designation-of-marine-SPAs.pdf

Tablica 1: Popis predloženih POP područja za uključivanje u mrežu Natura 2000, temeljen na morskim IBA područjima određenima kroz projekt LIFE Artina.

POP	IBA	Površina (ha)	Longituda WGS84	Latitude WGS84	Ciljevi očuvanja
Lastovsko otočje	Lastovo Archipelago	34.742 (prije 19.572)	16.89131	42.76523	Gregula Kaukal Sredozemni galeb
Pučinski otoci	Offshore Islands	24.648 (prije 12.678)	16.12452	43.02986	Gregula Kaukal
Hvarski kanal	Hvar Channel	26.100	16.41834	43.26585	Gregula
Korčulanski kanal	Korčula Channel	95.084	16.79168	43.06603	Gregula Kaukal
Lastovski kanal	Lastovo Channel	79.079	16.85132	42.87100	Gregula Kaukal
Istočnomljetski kanal	East Mljet Channel	4.572	17.76764	42.71836	Kaukal
Sjeverni Jadran	Northern Adriatic CRO	25.134	13.16778	45.00058	Gregula
Alto Adriatico	Northern Adriatic IT	21.686	12.98830	45.00052	Gregula

Jednom kada budu proglašena, POP područjima upravljat će javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima, a u slučaju područja unutar isključivog gospodarskog pojasa (Sjeverni Jadran CRO), nadležnost će imati Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (Natura 2000) propisat će upravljanje na nacionalnoj razini (Park prirode Lastovsko otočje, Nacionalni park Mljet) te na regionalnoj razini (Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija).

Sukladno zakonskim odredbama, nakon službenog proglašenja ovih područja donijet će se desetogodišnji planovi upravljanja. Planovi će se izrađivati temeljem participativnog i prilagodljivog pristupa upravljanju, uzimajući u obzir rezultate i ključne dokumente projekta LIFE Artina, posebice dokument E.1 'Predložene mjere upravljanja za predložena morska POP područja'².

² Rajković, Z. & Engelen, D. 2023. Proposed management objectives and management measures for proposed SPAs in Croatia. LIFE Artina (LIFE 17 ANAT/HR/000594) report for action E1. Association Biom (BirdLife Croatia). 77 pp.

Buduće aktivnosti projektnih partnera

Udruga Biom

Morske ptice spadaju među najugroženije skupine ptica, a njihova zaštita ostaje glavni prioritet Bioma, što je jasno vidljivo i u njegovim strateškim ciljevima. LIFE TETIDE predstavlja sljedeći korak u jačanju biosigurnosti otoka u južnom Jadranu, s naglaskom na upravljanje invazivnim vrstama i dugoročnu zaštitu gnjezdilišta morskih ptica. Iako ove aktivnosti doprinose očuvanju ključnih rezultata projekta LIFE Artina, glavni cilj novog projekta je uspostava trajnih mjera koje će spriječiti buduće prijetnje otočnim ekosustavima.

Kroz LIFE TETIDE, Biom će proširiti aktivnosti zaštite prirode izvan Lastovskog arhipelaga, uključujući otoke Svetac, Jabuku i Biševo, u suradnji s JU More i Krš, nadležnom ustanovom za upravljanje zaštićenim područjima u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Ključna aktivnost projekta bit će izrada studija izvedivosti za potpunu eradikaciju štakora, u suradnji s iskusnim partnerima, čime se približavamo dugoročnom cilju obnavljanja prioritetnih udaljenih otoka.

Osim toga, projekt će provoditi praćenje uspješnosti gniježđenja i zauzetosti gnijezda gregule i kaukala na 100 gnijezda u prioritetnim kolonijama, osiguravajući kontinuirano prikupljanje podataka za planiranje mjera očuvanja.

Biom će također nastaviti s aktivnim zagovaranjem politika zaštite prirode, koristeći svoje stručno znanje kako bi potaknuo službeno usvajanje Nacionalnog plana upravljanja zaštitom gregule, stručne studije dovršene 2019. godine, koja još uvijek čeka odobrenje od strane nadležnog Ministarstva.

Javna ustanova Park prirode "Lastovsko otočje"

Javna ustanova "Lastovsko otočje", kao nadležno tijelo za zaštitu prirode u Lastovskom arhipelagu, bila je ključni partner tijekom provedbe projekta LIFE Artina. Tijekom pet godina njihova sposobnost rješavanja glavnih izazova u očuvanju morskih ptica značajno se poboljšala. Uz novostečeno znanje, opremu i smjernice za očuvanje razvijene kroz projekt, sada su bolje pripremljeni za zaštitu populacija morskih ptica.

Predanost dugoročnom očuvanju

Kako bi se osigurala održivost rezultata projekta LIFE Artina, Javna ustanova "Lastovsko otočje" će:

- **Provoditi godišnju kontrolu i eradikaciju štakora** na ključnim gnjezdilištima morskih ptica, slijedeći smjernice, metodologije i operativni plan projekta.
- **Raditi s lokalnom zajednicom** kako bi se održala visoka razina svijesti o očuvanju morskih ptica i smanjili poremećaji tijekom sezone gniježđenja.

Edukacija i uključivanje zajednice

Javna ustanova "Lastovsko otočje" nastavit će provoditi aktivnosti usmjerene na uključivanje zajednice, uključujući:

- Godišnje edukativne programe za školsku djecu u suradnji s Udrugom Biom kako bi se povećala svijest među najmlađima.

- Javno događanje “Noć albatroza”, koje će se održavati svake godine 1. kolovoza radi edukacije i uključivanja šire zajednice.
- Održavanje edukativne staze i informativnih ploča postavljenih tijekom projekta.
- Brigu o nasukanim gregulama u uvali Zaklopatica, uz informiranje lokalnog stanovništva o pravilnim postupcima u takvim situacijama.
- Godišnje akcije čišćenja, uključujući najmanje četiri akcije čišćenja obale i jednu akciju čišćenja podmorja, kako bi se smanjile prijetnje morskim pticama i njihovim staništima.

Osiguravanje budućnosti kolonija morskih ptica

Glavna strategija za očuvanje populacija morskih ptica na Lastovskom arhipelagu je nastavak eradikacije i kontrole invazivnih štakora na prioritetnim otocima. To uključuje ne samo godišnje akcije uklanjanja štakora već i biosigurnosne mjere kako bi se spriječio njihov ponovni unos na već očišćene otoke.

Ove aktivnosti su već integrirane u trenutni **Plan upravljanja Javne ustanove “Lastovsko otočje”** (prikazan na slici 1), koji ostaje na snazi do 2026. godine. Nakon tog razdoblja, izradit će se novi plan upravljanja, s jačim i detaljnijim fokusom na očuvanje morskih ptica. Novi plan uključivat će jasno definiranu listu prioritetnih lokaliteta te akcijski plan za njihovu zaštitu.

Prijedlog konkretnih aktivnosti za integraciju u sljedeći Plan upravljanja prikazan je u Tablici 2.

AKTIVNOST	BR. AKT.	INDIKATORI AKTIVNOSTI	P	PERIOD PROVOĐENJA PLANA											SUR
				2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026		
SPECIFIČNI CILJ: AF – Očuvanje veličine populacija vrsta ptica Parka u odnosu na rezultate početnih studija. INDIKATOR CILJA: Promjene parametara: broj gnijezdećih parova, odnos juvenilnih i odraslih jedinki, broj razvijenih mladih pred izlijetanje, broj parova, broj izletjelih mladih ptica pripadnih jednom paru.															
Provoditi istraživanja stanja i ugroženosti gnjezdarica, preletnica i zimovalica, posebice ciljnih vrsta ptica.	AF1	Izveštaj istraživanja, GIS baza podataka.	1												STR, UD
Provoditi praćenja stanja gnjezdarica, preletnica i zimovalica, posebice ciljnih vrsta ptica.	AF2	Izveštaj praćenja stanja.	1												STR, UD
Provoditi mjere očuvanja za gnjezdarice, preletnice i zimovalice, posebice za ciljne vrste ptica.	AF3	Izveštaj provedenih mjera očuvanja.	1												STR, UD, OŠ
Provoditi uklanjanje štakora i sterilizaciju mačaka te smanjiti populaciju galeba klaukavca na područjima gniježđenja morskih vrsta ptica.	AF4	Izveštaj o uklanjanju i smanjenju populacije.	1												STR, UD
Uspostaviti i provoditi program promatranja ptica na prethodno definiranim lokacijama.	AF5	Definirati lokacije za promatranje ptica. Osmišljeni program promatranja ptica	2												STR, UD

Slika 1. Aktivnosti važne za morske ptice u trenutnom planu upravljanja Parka prirode Lastovsko otočje (dostupan online: <https://pp-lastovo.hr/wp-content/uploads/2021/01/PU-Lastovo-2017-web.pdf>, str. 87).

Tablica 2. Predložene aktivnosti za novi plan upravljanja.

Tip aktivnosti	Aktivnost	Indikatori	Prioritet	Vrijeme provedbe	Tko provodi
Monitoring	Praćenje ciljnih vrsta morskih ptica: gregula, kaukal i sredozemni galeb.	Izvešća o praćenju s podacima o rasprostranjenosti, kvaliteti i veličini staništa, procjeni stanja očuvanosti, pritiscima i prijetnjama te preporukama za upravljanje svakih tri godine.	1	2027.-2036.	Vanjski suradnici
Upravljanje	Provođenje aktivnih mjera za smanjenje broja štakora i mačaka na otocima s kolonijama morskih ptica (ili potencijalnim kolonijama u slučaju sredozemnog galeba).	Izvešća o aktivnim mjerama	1	2027.-2036.	Vanjski suradnici
Upravljanje	Provođenje aktivnih mjera za smanjenje svjetlosnog onečišćenja (zamjena rasvjete, spašavanje unesrećenih ptica).	Izvešća o aktivnim mjerama	1	2027.-2036.	Lokalna zajednica, Lokalna vlast
Regulativa	Aktivno nadzirati zabranu posjećivanja gnijezdećih otoka sredozemnog galeba u razdoblju od 1. ožujka do 31. srpnja.	Obrasci za prikupljanje podataka rendžera. Broj prijava.	1	2027.-2036.	
Edukacija	Edukacija lokalne zajednice o prijetnjama gnijezdilištima ptica koje gnijezde na tlu na nenaseljenim otocima te o ometanju mladih ptica.	Minimalno dvije provedene radionice tijekom razdoblja provedbe plana, s najmanje pet sudionika po radionici.	3	2027.-2036.	Lokalna vlast, Udruge
Edukacija	Edukacija ribara i svjetioničara o sprječavanju širenja štakora i mačaka na	Minimalno dvije provedene radionice tijekom razdoblja provedbe plana, s	2	2027.-2036.	

Tip aktivnosti	Aktivnost	Indikatori	Prioritet	Vrijeme provedbe	Tko provodi
	otocima važnima za gniježđenje ciljnih vrsta morskih ptica.	najmanje pet sudionika po radionici.			
Promocija	Promocija provedbe jednostavnih mjera za sprječavanje širenja štakora i mačaka na otocima važnima za gniježđenje ciljnih vrsta morskih ptica.	Minimalno četiri objave u medijima tijekom razdoblja provedbe plana.	2	2027.-2036.	
Upravljanje	Praćenje stanja morskog otpada te njegovo uklanjanje s otoka, otočića i hridi važnih za gniježđenje morskih ptica.	Minimalno dvije aktivnosti praćenja i uklanjanja otpada tijekom razdoblja provedbe plana. Izvješća o provedenim aktivnostima i rezultatima.	3	2027.-2036.	Udruge, Lokalna zajednica
Suradnja	Uspostaviti suradnju s institucijama koje upravljaju pomorskim dobrom u pitanjima ključnim za očuvanje ciljnih vrsta morskih ptica (npr. izdavanje koncesija i koncesijskih odobrenja, sprječavanje širenja štakora).	Minimalno dva sastanka s nadležnim institucijama tijekom razdoblja provedbe plana. Najmanje dva dopisa upućena nadležnim institucijama.	2	2027.-2036.	Ministarstvo, Lokalna vlast, Lučka kapetanija
Promocija	Poticanje unapređenja upravljanja otpadom (sanacija ilegalnih odlagališta, zatvaranje odlagališta otpada na otocima).	Minimalno četiri održana sastanka tijekom razdoblja provedbe plana.	2	2027.-2036.	Ministarstvo, Lokalna vlast
Monitoring	Uspostaviti i provoditi praćenje prijetnji na moru.	Izvješća o praćenju s podacima o pritiscima i prijetnjama te preporukama za upravljanje svakih tri godine..	1	2027.-2036.	Vanjski suradnici
Regulativa	Aktivno pratiti provedbu propisa o	Obrasci za prikupljanje podataka rendžera. Broj prijave.	2	2027.-2036.	

Tip aktivnosti	Aktivnost	Indikatori	Prioritet	Vrijeme provedbe	Tko provodi
	ograničenju brzine plovila.				
Suradnja	Uspostaviti suradnju s ribarima radi prijavljivanja slučajnog ulova morskih ptica.	Minimalno četiri održana sastanka tijekom razdoblja provedbe plana.	3	2027.-2036.	Ribari
Monitoring	Praćenje slučajnog ulova morskih ptica u ribolovnim alatima (brodski dnevnic, promatrači, upitnici prilikom iskrcaja ribe).	Izvešća o praćenju slučajnog ulova (brodski dnevnic, izvješća promatrača na brodovima, rezultati upitnika prilikom iskrcaja ribe).	3	2027.-2036.	Ribari, Vanjski suradnici
Upravljanje	Aktivno pratiti provedbu mjera očuvanja od strane ribara (pri postavljanju ribolovnog alata u more, zabranu odbacivanja ostataka mamaca, zabranu čišćenja ribe; dodavanje utega na parangale; postavljanje traka za odvrćanje ptica).	Obrasci za prikupljanje podataka rendžera. Broj prijave.	3	2027.-2036.	
Edukacija	Program promatranja ptica	Minimalno jedna tura promatranja ptica po godini	3	2027.-2036.	Vanjski suradnici

Udruga Sunce

Udruga Sunce, kao projektni partner, koordinirala je aktivnosti vezane uz praćenje morskog otpada i čišćenje plaža, smanjenje prilova te edukaciju školske djece. Time su dodatno unaprijedili svoje kapacitete u ovim važnim područjima i nastavili rad i nakon završetka projekta. U 2024. godini započeli su s provedbom nekoliko EU Interreg i drugih projekata usmjerenih na problematiku morskog otpada. Ovi projekti uključuju mjere za smanjenje otpada u moru, edukaciju, čišćenje plaža i praćenje otpada duž cijele hrvatske obale. Tijekom 2024. godine planirano je najmanje 7 akcija čišćenja plaža i praćenja morskog otpada, u 2025. najmanje 3, kao i u 2026. godini. U njihovoj provedbi koristit će stručno znanje i partnerstva stečena kroz projekt LIFE Artina. Sunce također ostaje na raspolaganju Parku prirode Lastovsko otočje kao podrška u budućim aktivnostima praćenja morskog otpada. Sunce će nastaviti rad na problematici prilova, u prvoj fazi prvenstveno kroz korištenje LIFE Artina izvještaja o politikama prilova u zagovaračkim aktivnostima koje se odnose na nove strategije, zakone i propise. Sunce ostaje formalni član Odbora za praćenje Programa za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske 2021.-2027., koristeći ga kao dodatni kanal za zagovaranje boljih politika. Također će nastaviti aktivnosti informiranja i podizanja svijesti ribara o problemu prilova, koristeći komunikacijske materijale razvijene u sklopu projekta.

Za edukativni program razvijen u sklopu LIFE Artina, Sunce je dobilo neformalni certifikat kvalitete SKOCKANO, uz obvezu održavanja kvalitete kroz periodične provjere. Sunce će nastaviti educirati školsku djecu o temama iz LIFE Artina u sklopu svojih godišnjih, uslužnih i projektnih aktivnosti. Ove aktivnosti odvijat će se izvan Lastova, uglavnom u Splitu, dok ostaju na raspolaganju za podršku edukacijama u Parku prirode Lastovsko otočje, ako bude potrebno. Općenito, Sunce nastavlja rad na zagovaranju uspostave novih morskih zaštićenih područja kako bi se postigli ciljevi bioraznolikosti do 2030., s posebnim naglaskom na 10% stroge zaštite i učinkovito upravljanje. Time se ne osigurava samo bolja zaštita morskih ptica, već i njihova dostupnost hrane.

Akcijski program u razdoblju nakon završetka LIFE projekta.

Tablica 3. Definirane ključne aktivnosti za održavanje rezultata projekta LIFE Artina.

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
PODRUČJA OČUVANJA ZNAČAJNA ZA PTICE (POP)					
Plan upravljanja Parka prirode "Lastovsko otočje" za razdoblje 2027.-2036. (revizija i ažuriranje s podacima i preporukama projekta)	prioritet	Park prirode (PP) "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	2026	Javni novac
IBA područja identificirana kroz projekt službeno proglašena POP područjima, dovršetak i formalizacija mjera	prioritet	Jadransko more	Ministastvo Zaštite Okoliša i Zelene tranzicije (MZOZT)	2024-2030	Javni novac
Integracija predloženih IBA područja u inicijativu 30by30		Jadransko more	MZOZT	do 2030	Javni novac
Razvijeni planovi upravljanja za nova POP područja	prioritet	Jadransko more	MZOZT, nadležna upravljačka tijela	Do 2030	Javni novac i/ili EU novac
GPS praćenje populacija gregule s otoka Sušac i Pučinskih otoka radi		Sušac (PP "Lastovsko otočje") i Pučinski otoci	MZOZT, stručnjaci	Do 2030	Prikupljanje sredstava

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
određivanja eventualno nedostajućih IBA područja					
Istraživački rad na drugim vrstama morskih ptica iz Direktive o pticama radi dovršetka mreže POP područja u Jadranu (npr. morski vranac, crvenokljuna čigra, mala čigra)		Jadransko more	MZOZT, stručnjaci	Do 2030	Prikupljanje sredstava
Službeno odobrenje nacionalnog akcijskog plana za cjevonosnice	prioritet	Jadransko more	MZOZT	2030	
PRAĆENJE POPULACIJA PTICA					
Praćenje uspješnosti gniježđenja i zauzetosti gnijezda gregule i kaukala na uzorku od 100 gnijezda u prioritetnim kolonijama	prioritet	Zaklopatica, Maslovnjaci, Rutvenjaci, Lukovci, Bratin (PP "Lastovsko otočje")	BIOM uz pomoć JU PP "Lastovsko otočje"	godišnje (2023.-2027.)	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE
Proučavanje smrtnosti odraslih jedinki gregule i kaukala na uzorku od 20 ptica iz prioritetnih kolonija		Zaklopatica, Maslovnjaci, Rutvenjaci, Lukovci, Bratin PP "Lastovsko otočje"	BIOM	2025-2027	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
Godišnje prebrojavanje populacije sredozemnog galeba radi utvrđivanja gnijezdećih lokacija i broja gnijezdećih parova	prioritet	PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	godišnje	Javni novac
ERADIKACIJA ŠTAKORA					
Kontrola populacije štakora na prioritetnim kolonijama	prioritet	Maslovnjaci, Rutvenjaci, Lukovci, Škoj od Zaklopatice i Bratin (PP "Lastovsko otočje")	JU PP "Lastovsko otočje" uz pomoć BIOM-a	godišnje (2023-2027)	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE
Čišćenje i održavanje staza (Maslovnjaci, Rutvenjaci, Lukovci, Škoj od Zaklopatice)		PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	godišnje	Javni novac
Nastaviti praćenje statusa otoka Vrhovnjaci kao područja bez štakora	prioritet	PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	godišnje	Javni novac
Traženje (financijskih) mogućnosti za trajnu eradikaciju štakora s otoka Sušac		Sušac	BIOM, JU PP "Lastovsko otočje"	2026-2030	Prikupljanje sredstava
Procjena izvedivosti potpune eradikacije štakora iz važnih kolonija	prioritet	Palagruža, Svetac, Jabuka (Pučinski otoci)	BIOM	2024-2027	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
kaukala i gregule na Pučinskim otocima					
Razviti i provesti modele za bolje upravljanje otpadom na Lastovu, posebno organskim otpadom, te u uvali Zaklopatica			BIOM	2024-2027	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE
SLUČANJI ULOV					
Testirati alate i mjere za smanjenje prilova u većem opsegu (više područja, ribara, dulje vremensko razdoblje), s mogućnošću istovremenog ispitivanja utjecaja na više vrsta		Jadransko more	Uprava ribarstva, Institut za Oceanografiju i Ribarstvo (IOR), stručnjaci, FLAGs	Kad bude moguće	Prikupljanje sredstava
Edukacija i podizanje svijesti ribara o problemu prilova i potrebi prijavljivanja slučajnog ulova		Jadransko more	Uprava ribarstva, IOR, , stručnjaci, FLAGovi	Kad bude moguće	Javni novac, Prikupljanje sredstava
Povećati kapacitete promatrača slučajnog ulova u ribarstvu		Jadransko more	Uprava ribarstva, IOR, stručnjaci, FLAGs	Kad bude moguće	Javni novac

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
Integrirati preporuke projekta o prilovu u nove operativne planove za ribarstvo i druge financijske sheme	prioritet	Jadransko more	Uprava ribarstva, MZOZT	Kad bude moguće	Javni novac
MORSKI OTPAD					
Godišnje organizirati najmanje 4 zajedničke akcije čišćenja obale uz osnovno praćenje morskog otpada te unijeti podatke u nacionalnu bazu podataka		Jadransko more	Sunce	Godišnje	Prikupljanje sredstava
Godišnje organizirati najmanje 1 edukativni događaj za jačanje kapaciteta u praćenju morskog otpada		Jadransko more	Sunce	Godišnje	Prikupljanje sredstava
Ponovno provesti detaljno praćenje morskog otpada na Lastovu		PP "Lastovsko otočje"	Sunce	2030	Prikupljanje sredstava
Provoditi aktivnosti podizanja svijesti o problemu morskog otpada		Jadransko more	Sunce, JU PP "Lastovsko otočje"	Kad bude moguće	Prikupljanje sredstava

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
Godišnje organizirati najmanje 4 akcije čišćenja obale na Lastovu i unijeti podatke u nacionalnu bazu podataka		PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	Godišnje	Javni novac
Godišnje organizirati najmanje 1 akciju čišćenja podmorja na Lastovu i unijeti podatke u nacionalnu bazu podataka		PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	Godišnje	Javni novac
EDUKACIJA					
Provedba edukativnog programa o morskim pticama u obalnim područjima		Jadransko more	Sunce	upon request	Usluge, prikupljanje sredstava
Provedba edukativnog programa o morskim pticama u Parku prirode Telašćica i Nacionalnom parku Brijuni		NP Telašćica, NP Brijuni	PI NP Telašćica i JU NP Brijuni, vanjski stručnjaci	Kad bude moguće	Javni novac
Provedba edukativnog programa o morskim pticama na Lastovu	prioritet	PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje", BIOM	godišnje	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE
Provedba edukativnog programa o morskim pticama na Visu		Pučinski otoci	BIOM, JU "More i Krš"	2024-2027	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
PODIZANJE SVIJEŠTI					
Održavanje web stranice projekta LIFE Artina	prioritet		BIOM, Sunce	do 2028., obveza projekta	Prikupljanje sredstava
Nastaviti organizaciju javnog događanja "Noć albatroza" kroz manifestaciju "Ribarska noć", koja se održava svake godine 1. kolovoza		PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	godišnje	Javni novac
Održavanje edukativne staze na Lastovu (uključujući košnju staze i zamjenu informativnih ploča prema potrebi)	prioritet	PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	godišnje	Javni novac
Evaluirati izvedivost nastavka programa promatranja ptica na Lastovu, uzimajući u obzir dosadašnji ograničeni interes i visoke organizacijske troškove		PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	svake druge godine	Javni novac
Održavanje projektne informativne ploče na Lastovu	prioritet	PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	po potrebi	Javni novac

ŠTO	PRIORITET	GDJE	TKO	KADA	FINANCIRANJE/RESURSI
Distribucija preostalih projektnih letaka među turistima		PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	kad bude moguće	Javni novac
OSTALO					
Podizanje svijesti među ribarima o njihovoj ulozi u održavanju otoka slobodnima od štakora		PP "Lastovsko otočje", Pučinski otoci	BIOM, JU PP "Lastovsko otočje"	2024.-2027.	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE
Podizanje svijesti među lokalnim stanovništvom o svjetlosnom onečišćenju i njegovom utjecaju na mladunce gregula		PP "Lastovsko otočje"	PI NP "Lastovsko otočje", BIOM	2024.-2027.	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE
Briga o nasukanim gregulama i informiranje lokalnog stanovništva o pravilnom postupanju prilikom pronalaska ovih ptica	prioritet	PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje", BIOM	godišnje u srpnju	LIFE22-NAT-IT-LIFE TETIDE
Razvoj i provedba mjera za smanjenje svjetlosnog onečišćenja u uvali Zaklopatica		PP "Lastovsko otočje"	JU PP "Lastovsko otočje"	2026.	Javni novac

DISEMINACIJA I KOMUNIKACIJA

Nakon završetka projekta, udruge Biom i Sunce nastaviti će upravljati uspostavljenim komunikacijskim kanalima. Web stranica www.lifeartina.hr, koja sadrži sve relevantne informacije i materijale o projektu, ostati će aktivna pet godina nakon završetka projekta te će povremeno biti ažurirana novim podacima vezanim uz projektne teme. Nakon tog razdoblja, sav sadržaj web stranice bit će prenesen na web stranice www.biom.hr i <https://sunce-st.org>.

Svi objavljeni materijali ostati će izvor korisnih informacija i primjera dobre prakse za projektne partnere u planiranju budućih projekata, kao i za druge dionike zainteresirane za zaštitu morskih ptica.

Također, svi video i tiskani materijali koristit će se u budućim edukativnim i promotivnim aktivnostima projektnih partnera. Preostali tiskani materijali, poput letaka, bit će podijeljeni u razdoblju od pet godina nakon završetka projekta.

Budući da su teme morskih zaštićenih područja i upravljanja invazivnim vrstama važne za obnovu prirode, iskustva i materijali iz projekta LIFE Artina bit će vrijedan resurs za buduću rad svih projektnih partnera.

FUNDED BY

Project LIFE Artina is co-financed by the LIFE Programme of the European Union, the Government Office for Cooperation with NGOs and by the Environmental Protection and Energy Efficiency Fund.

This publication was made as part of the project LIFE Artina – Seabird Conservation Network in the Adriatic. The views expressed in this publication are the sole responsibility of LIFE Artina project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union or CINEA, the Government Office for Cooperation with NGOs or the Environmental Protection and Energy Efficiency Fund.

SUPPORTED BY

